

THE ROLE OF PUBLIC IN SUSTAINABLE FOREST MANAGEMENT

ULOGA JAVNOSTI U ODRŽIVOM GOSPODARENJU ŠUMAMA

OZURA, Marko; GRGINČIĆ, Ivan & VARGOVIĆ, Lucija

Abstract: *As the number and types of users of beneficial functions of forests and nature protection in general has been increasing, the interested public and the need for polyvalent spatial management have developed. The presence of public participation helps in control, quality and multifunctional use of forests as a natural resource as well as socio-economic components of sustainability. This work demonstrates the current state of public familiarity (with the matter) and the poor utilization of existing legal options.*

Key words: *the role of public (participation), sustainable development, forest management*

Sažetak: *Povećanjem broja i vrste korisnika općekorisnih funkcija šume te općenito zaštite prirode razvila se zainteresirana javnost i potreba polivalentnog gospodarenja prostorom. Prisutnost javnosti pomaže pri kontroli, kvaliteti, multifunkcionalnom korištenju šume kao prirodnog dobra i socioekonomskoj komponenti potrajnosti. Kroz ovaj rad prikazano je postojeće stanje upućenosti javnosti i postojeće zakonske slabo iskorištenje mogućnosti.*

Ključne riječi: *uloga javnosti u šumarstvu, održivi razvoj, gospodarenje šumama*

Authors' data: Marko, **Ožura**, dip.ing, Veleučilište u Karlovcu, Trg J.J. Strossmayera 9, Karlovac, marko.ozura@vuka.hr, Ivan, **Grginčić**, mr.sc., Hrvatske šume,d.o.o., Šumarija Duga Resa, Jozefinska cesta 64, Duga Resa, ivan.grgincic@hrsume.hr, Lucija, **Vargović**, mr.sc., Hrvatske šume,d.o.o., Šumarija Duga Resa, Jozefinska cesta 64, Duga Resa, lucija.vargovic@hrsume.hr

1. Uvod

Šume u Hrvatskoj zakonski [1] su proglašene posebnim dobrom, od posebne važnosti za RH što upućuje na potrebu da u gospodarenju šumama treba više dionika imati mogućnost sudjelovanja i utjecaja na odluke. Jednako tako šume predstavljaju najvažniji ekosustav koji sa šumskim zemljištima zauzima 47% Hrvatske [2]. Stoga sudjelovanje javnosti bez obzira na dobrovoljnost čini bitan element odlučivanja. To je proces u kojem osobe individualno ili organizirano, mogu razmjenjivati informacije, izraziti stavove i artikulirati interese te im se omogućuje utjecaj na odluke ili analizu materije [3, 4].

Cilj rada je definiranje uloge javnosti u održivom gospodarenju, područje primjene analiza stanja i isticanje prednosti u uključenju javnosti i omogućavanju njenog utjecaja na odluke koje se tiču gospodarenja (državnim i privatnim) šumama.

2. Analiza postojećeg stanja - uloga javnosti za potrajno gospodarenje u RH

Uloga javnosti sa ovog aspekta definira se kroz različite načine i intenzitet utjecaja. Potrebno je razlikovati mogućnosti sudjelovanja od informiranja i edukacije. Navedeno se odnosi na različitu razinu poznavanja funkcioniranja šumskog ekosustava, ontogenetskog razvoja šume i sociologije šuma kroz fitocenološke zakonitosti na čemu se temelje šumsko-uzgojni zahvati. Proces odlučivanja temelji se na multidisciplinarnom pristupu varijabilno ovisnoj kvantiteti zainteresirane i pripremljene javnosti, a prema konsenzusu svih educiranih i informiranih dionika sve prema načelima šumarske struke.

2.1. Definiranje javnosti

Javnost je heterogena skupina dionika ili pojedinaca, više ili manje organiziranih, i zainteresiranih za specifičnu temu, koji imaju određeni interes i pravnu mogućnost sudjelovanja u raspravama. Tako utječu na kvalitetu donošenja odluka vezanih uz temu rasprave. Prema FAO/ECE/ILO Committee Team [4] načela sudjelovanja javnosti su: dobrovoljnost; zakonitost; reciprocitet; rad u dobroj namjeri; sveobuhvatnost; multidisciplinarnost; transparentnost.

U gospodarenju šumama Hrvatske moguće je razlikovati:

- direktne dionike: Hrvatske šume, d.o.o. (trenutno zakonski jedini osnovani za gospodarenje državnim šumama), ostala poduzeća i obrti za uređivanje, uzgajanje i iskorištavanje šuma, drvoprerađivači, šumoposjednici.
- Indirektne – građani i socio-kulturološko interesne skupine: lovačke, planinarske i udruge za zaštitu prirode i okoliša (NGO), lokalna zajednica, vatrogasne zajednice, djelatnosti koji se dotiču šumarstva, tj. koriste taj prostor.

3. Rasprava

Uloga javnosti je implementiranje socijalnog okvira i izraženih potreba lokalne zajednice u dugoročne planove i programe gospodarenja šumama. Primjeri

postojećeg stanja u Hrvatskoj iz prakse i literature ukazuju na djelomično iskorištene mogućnosti dostupne kroz pravne akte. Malo je poznata odredba FSC certifikata - međunarodne potvrde gospodarenja šumama, koja daje pozitivne ocjene za sociološku komponentu gospodarenja šumama, što nije dovoljno prepoznato u RH kao relevantno međunarodno priznanje za održivo gospodarenje šumama. Također udio šuma u Naturi 2000 - ekološka mreža Europske unije koju čine najznačajnija područja za očuvanje vrsta i stanišnih tipova, je u Hrvatskoj 35%. Za područja gospodarskih šuma obuhvaćena Mrežom dane su smjernice gospodarenja, a koje u širem smislu predstavljaju sudjelovanje javnosti.

Iz primjera ankete[5] i Nacionalne šumarske politike i strategije[6] vidljivo je da javnost nije dovoljno upoznata sa samim djelatnostima šumarske struke. Često se šumarstvo ne deklarira dovoljno kao čimbenik pozitivnog utjecaja na održivost. Tako se rad šumarske struke na promicanju zaštite ponekad zanemaruje, pa ni u Aarhuškom [7] izvještaju ne spominje, čime je moguće potvrditi nužnost snažnijeg upoznavanja i dopuštanja sudjelovanja javnosti.

Modalna šuma u Motovonu je kvalitetan primjer moguće suradnje na prostoru za koji postoji značajan interes dionika za neko područje. Proces se temelji na partnerstvu pojedinaca ili grupe koje predstavljaju različite vrijednosti, rade zajedno da bi dosegli zajedničku viziju održivosti krajolika u kojem šume čine važno obilježje. Termin je prvi puta upotrijebljen 1991. u sklopu inovativnog programa kanadske Vlade [8]. Formula je jednostavna, ali provedba se može pokazati kompleksnom zbog smanjene osjetljivosti određenih dionika za ostale ili visoka količina međusobnih predrasuda/ne poznavanja.

Ono što treba uzeti u obzir pri analizi sudjelovanja javnosti je problem preklapanja nadležnosti i negativan utjecaj javnosti. Naime cjelokupna javnost nije nužno zainteresirana za zaštitu šuma po principu *lex specialis* tj. zakoni vezani za šumarstvo nemaju prednost pred općim zakonima, što dovodi do neusuglašenosti.

Heterogenost javnosti može se grupirati prema određenim područjima interesa, vertikalnim i horizontalnim razinama (državnim, regionalnim lokalnim) provođenja odluka - prikazano u tablici 1. Također iz tablice su vidljivi načini na koje zainteresirana javnost sudjeluje na određenoj razini, dok u provedbi često dolazi do izmještanja uloga (npr. općine mogu biti predstavnik zainteresirane javnosti na javnoj raspravi o gospodarenju šumama na svom području; istovremeno kod usvajanja prostornog plana općine zainteresiranu javnost čine i Hrvatske šume, d.o.o.)

- Koristi koje je sudjelovanjem javnosti moguće generirati:
- povećanje svjesnosti o šumarstvu pomaže pri očuvanju šuma kao posebnog nacionalnog dobra;
- povezivanje multidisciplinarnih informacija i znanja
- povećanje općekorisnih funkcija šume pridonosi i kvalitetnijem životu lokalne zajednice isto kao i urbanih sredina šireg područja.
- Ne prepoznavanje značenja javnosti u različitim djelovanjima u šumarstvu može rezultirati izostankom sudjelovanja javnosti. Najčešći razlozi tome su:
- kulturni i institucionalni okvir (stanje zemljišno knjižnih akata)
- strukovne prepreke – nepoznavanje administrativnog sustava i vlastitih prava

- troškovi; nedostatak informacija i interesa; predrasude o nemogućnosti utjecaja/promjene; taktičko prešućivanje
- Kontinuiranim radom na kvaliteti i obimu sudjelovanja javnosti, u razmjernoj suradnji sa šumarskom strukom i nadležnim tijelima je moguće postići dugoročni sinergijski učinak uključenih strana - dionika.

razina	Šumarska politika/programi	Provedba specifičnih šumarskih projekata	Nadzorna tijela
Državna	Nacionalna strategija Nacionalna inventura šuma Zakoni Okviri za sudjelovanje javnosti Osnova područja	Školske i visokoškolske ustanove, Znanstvene institucije Komore	Ministarstvo inspektori državni i županijski korisnici drvnih i ostalih proizvoda šume Javnost –kroz izlaganja i javne rasprave o Osnovama i Programima gospodarenja
Regionalna	Strategije i smjernice upravljanja Zaštita prirode osnivanje zaštićenih područja	Podružnice uprava šuma Poljoprivredna savjetodavna služba Javne ustanove za zaštitu prirode	
Lokalna	osnova gospodarenja okviri za drvoprerađivačku industriju protupožarni planovi	Šumarije	

Tablica 1. Uključenost javnosti po razinama [4]

4. Zaključak

Dosadašnja organizacija šumarstva provodi se kroz desetogodišnje elaborate - Osnovu i Programe gospodarenja za državne i privatne šume. Trenutno je to jedini takav program o gospodarenju šumama u praksi koji prije svog stupanja na snagu prolazi kroz javnu raspravu i javno izlaganje. Pravna obaveza ne znači i spremnost zainteresiranih za kvalitetu rasprave ili prijedloga izmjene. Uz više komunikacijskih alata kojima bi se omogućilo jačanje uloge javnosti potrebno je i animiranje javnosti za poticanje izraženijeg i svrsihodnijeg sudjelovanja. Također bilo bi korisno provesti edukaciju djelatnika u šumarstvu za interpretaciju i komunikaciju s zainteresiranom javnošću čime bi se pojednostavila suradnja i povećala kvaliteta komunikacije i dugoročno povećala zainteresiranost.

Aktivno i kreativno uključena javnost, kao sistem funkcionira u mreži snažnih odnosa među dionicima i ciljem stvaranja dodatne vrijednost za sve posredno i neposredno uključene u promatrani problem.

Iako su očekivanja uloge javnosti velika, takav oblik suradnje ima i ograničenja kapaciteta staništa. Održivi razvoj treba tumačiti kao racionalno korištenje prirodnih resursa i svi oblici korištenja šuma moraju stručno obrazloženi i usuglašeni sa potrajnim načinom gospodarenja i općekorisnim funkcijama šume. Naglasak suradnje u budućnosti treba biti na šumarskoj politici/strategiji, aktualnim znanstvenim spoznajama implementiranim u rad struke na terenu, edukaciji i informiranju dionika, a sve pod krovnom vodstvom nadležnog ministarstva kao neovisnog tijela u procesu sa mnoštvom dionika različitih stavova i interesa.

5. Literatura

- [1] Zakon o šumama, NN/140/05, 82/06, 129/08, 80/10, 124/10, 25/12, 68/12, 148/13, 94/14
- [2] Milinković, I. et all. (2006). *Osnova područja RH*, Hrvatske šume, d.o.o. Zagreb, Zagreb
- [3] Cantiani MG (2012). Forest planning and public participation: a possible methodological approach, *Dostupno na:* <http://www.sisef.it/iforest/contents/?id=10.3832/ifor0602-009> *Pristup:* 05-04-2016
- [4] Anonymous (2002) Public participation in forestry in Europe and north america – Synopsis, Ministerial Conference of the Protection of Forests in Europe, Paper 2, April 2002. 2-27.
- [5] Martinić, I. Dolenc, A, Šporčić, M. (2006). Stajališta stanovništva hrvatskog zagorja o općem značenju šume i šumarstva. *Radovi*, Vol.41, No. 1-2, 73-82. ISSN 1848-3879
- [6] Nacionalna šumarska politika i strategija NN, 120/03
- [7] Anonymous (1998). Konvencija o pristupu informacijama, učešću javnosti u odlučivanju i pristupu okolišnim pitanjima
- [8] Anonymous (2015). Vodič za osnivanje modelne šume. *Dostupno na:* http://www.rivermirnabasin.org/sites/default/files/documents/vodic_za_stratesko_pla_niranje_u_modelnoj_sumifinal.pdf *pristup:* 05-04-2016.

Photo 047. Frog / Žaba